

NÉHÁNY SZÓ CSÍKSZENTDOMOKOSRÓL

Csíkországban kevés olyan falu van, amelynek gazdagabb irodalma lenne, mint Csíkszentdomokosnak.

Mi lehet a titka? Nehéz ezt egyértelműen megválaszolni, és megtalálni azt a vonzalmat, ami sokunkat a falu felé fordított és arra készítetett, hogy valamilyen oknál fogva írjunk is róla.

1973 óta kutatom az emberi élet fordulóit: a születés, a házasság, és a halál szokásvilágát.

A Csíkszentdomokosról írt könyvek, cikkek, tanulmányok újraolvasása nyomán írásról-írásra haladva és keresve, hogy ki mit látott meg a faluból, leginkább az olykor szélsőségekbe is átcsapó ellentmondásosság fogott meg.

Ellentmondásos földrajzi, természeti környezete és demográfiai képe is. „Az Olt és Maros forrásánál, Csíkmegye leghegyesebb vidékén terül el, vagy méginkább mondhatnám, szorul össze Erdély egyik legszegényebb és legnépesebb székely faluja” – kezdi könyvét¹ Kurkó Gyárfás, a falu szülőtte.

Egy másik megállapítása is helytálló maradt, legfennebb az idő múlásával arányaiban mérséklődött: az, amit a szaporulatról mondott. A falu mai terjeszkedése is egyenes folytatása annak a jelenségnek, amelyet a szerző az első világháborút közvetlenül megelőző időben rögzített: „Amilyen szegény mezőgazdálkodásra alkalmas területekben, olyan gazdag gyermekáldásban, minek következtében már azt a párhordas mezőt is részben beépítették, ami a Balánbánya, az Olt feje felé és másik oldalon Marosfő felé húzódik fel.”²

Bözödi György 1938-ban így ír Csíkszentdomokosról: „A községnek ma 6500 lakója van, tehát több mint a megyeszékhely, Csíkszereda városának, de ez a sok falusi nép vagyon és jövedelem nélkül áll. Proletár falu.”³

Szabó Dezső a század elején, nyelvjáráskutató diákként, egy nyarat töltött Szentdomokoson; őt is az ellentmondások sokkolják, gazdag emberi értékeket fedez fel, ugyanakkor a tanulás lehetőségének hiányát: „Pedig sok, mély erő, munkaképesség, megbújt értelem volt ebben a népben.”⁴ Lelki, szellemi gazdagsága ellenére „rettenetes elhagyatottság vette körül, ami miatt aztán felburjánzottak az egyetemes emberi bűnök. Nagyon babonások voltak, s rendkívüli erő és mély katolicizmusukat a babona ezer konkolya vette fel.”⁵ A század elején négyezer lakosú falu „egyike volt az ország legtöbb pálinkát fogyasztó községeinek.”⁶

Dr. Barányi Mária figyelmét is a falu népének nagy vallásossága ragadja meg: „Csíkszentdomokos mindmáig Erdély egyik legnépesebb, legkatolikusabb székely faluja nyolcezer lakossal”⁷, de bizonyára Székely László 1943-

ból való feljegyzése is igaz: „A nehéz megélhetés miatt többen nem járnak rendszeresen templomba.”⁸ A falu akkori lelkipásztorának néprajzi adatait ma is igazolva látom sok adatközlőm vallomásában, a halál előtti órák egyéni lelki vívódásaiban.

Az is meglepő adat, hogy a falu népe míg egyfelől önmagát s hagyományait védő és féltő közösség, másfelől, mint Bözödi írja, „könnyen hajlamos a bontó célzatú mozgalmakhoz való csatlakozásra.”⁹ 1936 kezdetén egy 48 főből álló csoport heves tiltakozó jegyzéket küld a bukaresti olasz konzulátus címére, melyben elítélik a Mussolini-féle fasiszta diktatúrát. Ion Babici szerint¹⁰ ez a jegyzék az egyetlen ilyen természetű megnyilvánulás az egész Székelyföldről.

Szabó Dezső ellentmondást talált a falu férfi és női társadalmának lelki alkata, kedélyvilága között is: „És ha férfiretege, idős és fiatal egyaránt, komor és gyanakvó is volt az ellenséges világ ezer mostohaságában, a nőkben ezer színnel csillogott ki az élet gazdagsága, a szelíd jóakarát, a humor, a játékosság, a hűséges ragaszkodás.”¹¹

Megosztott a falu közösségi lelkülete is, ha Erdély történelmébe bejegyzett szülőtteire gondolunk.

„A szentdomokosi nép lelki szakadécai nagyok, történelme keserves lelki vívódás századok óta. Báthori Endre sírja, akit szentdomokosi elnyomott székelyek (N. Kristály András, Ördög Balázs) gyilkoltak meg Moldvába meneküléskor, itt van a falu határában (ti. a gyilkosság helye és emléke) és mintha ma is kísértene...”¹²

A büntudat nyomait tizenöt évvel ezelőtt még a párválasztásban is felleltem kritériumként¹³; és noha a fejedelemgyilkos vélt leszármazottaival szemben ma már nem tapasztalható visszautasító gesztus, a faluközösség a gyilkosság helyére, Pásztorbükkre, évente szervez engesztelő búcsút és ezt a helyi búcsúk közül a legnagyobbak tartja.

Csíkszentdomokos szülőtte, Erdély nagy személyisége, Márton Áron püspök, akinek emberi és egyházfői lényegét Domokos Pál Péter így összegezi: „A nevével eggyé vált emberi és egyházfői nagyság tartást és erőt adott és ad máig minden magyar embernek.”¹⁴

Szentdomokos lelki-szellemi-társadalmi képe sűrítetten példázza, hogy a lét szorításainak kivédésében a sajátos, de egészében mégis általánosan emberi hagyományos életmód és szellemiség biztosíthat esélyt és erős támaszt.

JEGYZETEK

1. KURKÓ GY. 1970. 35
2. Uo.
3. BÖZÖDI GY. 1938. 236.
4. SZABÓ D. 1982. 618.
5. I. m. 619.
6. I. m. 620.
7. Dr. BARÁNYI M. 1990. 11.
8. SZÉKELY L. 1943. 7.
9. BÖZÖDI GY. I. m. 239.
10. BABICI I. 1972. 152-153.
11. SZABÓ D. I.m. 620.
12. BÖZÖDI GY. I. m. 239.
13. BALÁZS L. 1982. 160.
14. DOMOKOS P. P. 1989. 7.

IRODALOM

BABICI Ion

1972 *În apărarea Etiopiei*. In: Solidaritate antifascistă. 145-167. București.

BALÁZS Lajos

1982 *A párválasztás kritériumrendszere Csíkszentdomokoson*. Korunk Évkönyv 1982. 147-160. Kolozsvár.

Dr. BARÁNYI Mária

1990 *Márton Áron püspök szülőfaluja és az erdélyi helyzet*. In: Márton Áron. 11-21. Nyíregyháza.

BÖZÖDI György

1938 *Proletár falu*. In: Székely bánja. 236-239. Kolozsvár.

DOMOKOS PÁL Péter

1989 *Rendületlenül... Márton Áron Erdély püspöke*. Eötvös kiadó. H.n.

FERENCZ Béla

1935 *Csíkszentdomokos*. In: Csíkvármegye monográfiája a legrégebb időktől napjainkig. 34-35. Miercurea-Ciuc

KÖPECZI B. (szerk.)

1986 *Erdély története I-III*. 386, 1049, 1761. Akadémiai Kiadó, Budapest.

KURKÓ Gyárfás

1970 *Nehéz kenyér*. Regény. Bukarest.

ORBÁN Balázs

1869 *Szent-Domokos környéke*. In: A Székelyföld leírása II. 89-92. Budapest.

PÉTERBENCZE Anikó

1989 Táncok és táncos szokások Csíkszentdomokoson. Jászberény.

SZABÓ Dezső

1982 Életeim I. 618-620. Bukarest.

SZÁDECZKY KARDOSS Lajos

1927 A székely nemzet története és alkotmánya. 130-138. Franklin, Budapest.

SZÉKELY László

1943 Áhítat a falun. Adatok Csíkszentdomokos vallásos néprajzához.
Csíkszereda.